

Írta: Kapor G. Attila és Petus Márta

SÜSS FEL, NAP CSALÁDTÁMOGATÓ MŰHELY

Beszámoló egy komplex szolgáltató rendszer működésének tapasztalatairól

1995-ben a sérült gyermekek bölcsődei ellátásában szerzett tíz éves tapasztalattal úgy gondoltuk, hogy a meglévő tárgyi és személyi feltételek lehetővé teszik az általános gyakorlattá vált ellátási forma kibővítését. Egy olyan szolgáltatásrendszer kialakítására gondoltunk, amellyel nemcsak azokat a családokat tudjuk segíteni, akik naponta veszik igénybe a bölcsőde adta lehetőségeket, hanem azokat a családokat is, akik otthon gondozzák gyermeküket, és szívesen mozdulnának ki elszigeteltségükből.

E program megvalósításához a SOROS Alapítvány egy pályázatának elnyerése segítette hozzá intézetünket.

A szolgáltatásrendszer elemei

Játszóház

A sérült gyermekek szüleikkel, testvéreikkel együtt játszhatnak. A szülők kipróbálhatják azokat a játékokat, melyeket kölcsönözni kívánnak. Mondókákat, énekeket, játékokat, mozgásfejlesztő feladatokat tanulhatnak, melyeket otthon, gyermekükkel együtt gyakorolhatnak. A foglalkozásokat szakképzett gondozónők vezetik.

Csoportos foglalkozás

Ezekon a foglalkozásokon a gyermekek a szüleikkel együtt gyógypedagógus által vezetett fejlesztő foglalkozásokon vehetnek részt. E foglalkozások alkalmával a gyógypedagógus megbeszéli a szülőkkel a foglalkozásokon gyakorolt feladatok célját, a használt játékok, fejlesztő eszközök használatának módját.

Egyéni gyógypedagógiai tanácsadás

A szülők igénye alapján a gyógypedagógus tanácsot ad a gyermek értelmi és/vagy mozgásfejlesztésére, az önllátás-önkiszolgálás elősegítésére.

Pszichológus terápiás foglalkozásai

E szolgáltatást olyan szülőknek, házaspároknak kínáljuk, egyéni és csoportos beszélgetési formában – az e területen jártas szakember vezetésével –, ahol a család a sérült gyermek problémái miatt nehezen működik.

Gyermekfelügyelet

Az előzőekben felsorolt szolgáltatások ideje alatt, a szülők távollétében szakképzett gondozónők biztosítanak játéklehetőséget a gyermekek számára.

Játékkölcsönző

A foglalkozásokon bemutatott játékokat, eszközöket kölcsönözzük, az értékük 10%-át képező költségtérítés ellenében.

A családtámogató műhely terápiai struktúrája

Bizonyára Önök előtt is ismeretes az a jelenség, hogy ha egy adott zenemű különböző karmesterek interpretálása által szólal meg, az eredmény sohasem lesz egyforma, mi több, határozott különbségek lesznek érzékelhetőek. Ugyanaz szól tehát, csak másképpen. Nincs másról szó a mi esetünkben sem. A probléma ugyanis adott, mint bárhol másutt is – egyszerűen fogalmazva: halmozottan sérült gyermekek és szüleik szakmai támogatása. Alábbiakban az erre a helyzetre adható megoldások egyikének vázlatos ismertetését olvashatják.

Nem közömbös számunkra, hogy a hozzánk forduló szülők milyen esélyekkel tudják feldolgozni saját helyzetüket, illetve milyen szakmai támogatást kapnak saját nevelési gyakorlatuk és lehetőségeik mellé, sem az, hogy ezen munkán keresztül a gyermek fejlődése milyen mértékben közelít: lehetőségei optimumához.

A családtámogató műhely szakmai bázisa a gondozónők, a gyógypedagógus, valamint a pszichológus együttes és interaktív munkája által adja meg a hátterét a gyermekekkel és a szülőkkel történő foglalkozásoknak. Jellemzője a módszertani és szemléleti egység, mely nem zárja ki az eklektikus megoldások egymásmellettiességét, viszont törekszik egyfajta harmonikus illeszkedés megvalósítására.

A családtámogató műhely időtartama alatt a foglalkozások típusai a következők:

- a gyermek számára fejlesztő foglalkozások
- a szülők számára egyéni tanácsadás
- a szülők számára tanácsadó csoportok
- a gondozók számára esetmegbeszélő csoportok.

A különböző műhelytevékenységek tematikusan és a helyzetek által kijelölt összefüggésekben is szervesen összekapcsolódnak.

A műhely pszichológiai figyelme elsősorban a szülőkre koncentrál.

A konkrét pszichológiai munka két technikán keresztül igyekszik jelen lenni.

Az egyéni tanácsadás minden szülő számára biztosít egy elmélyültebb lehetőséget a saját helyzetek, problémák feldolgozására. Az egyéni tanácsadás középpontjában a szülő áll.

A tanácsadó csoportok a saját élmény többletével, az alapjaiban ugyanazon, de minőségeiben és minősítéseiben akár teljesen eltérő élethelyzetek tükröztetésével adnak feldolgozási terepet a szülőknek. A pszichológus esetmegbeszélő csoportokon (vagy egyéni beszélgetések formájában) a gondozókkal is együtt dolgozik.

E munkának két kapcsolódási pontja is van a többi foglalkozás felé. Egyfelől segítheti a gondozónők napi, szakmai munkáját, tágabb perspektívát nyithat összefüggésekre, másfelől a pszichológus be tudja építeni saját munkájába, hasznosítani tudja a gondozónők – egyébként kiválthatatlan – tapasztalatait.

Azt gondoljuk, hogy a szülőknek lehetősége van tehát elérni szakmai szempontokat, az együttesség élményét, egy elfogadó természetes közegben, mely közeg folyamatos biztatás a továbblépésre a helyes úton.

Foglalkozásainkat 1996. február elején indítottuk, és mint minden új kezdeményezés nehézkesen, döcögve indult be. Az első időszakban a szolgáltatásainkat a csoportunkba járó

gyermekek illetve családjaik vették igénybe. Áprilisban azonban egyre több család keresett meg minket. Úgy gondoltuk, hogy egy új program beindítása során jelentkező kezdeti nehézségek reálisnak tekinthetők.

Igénybevevők számának alakulása 1996. február 1- június 30-ig.	
Foglalkozásokat látogatta	15 család
BOMI csoportban gondozott gyermek	7 család
Területről (egész főváros és vonzáskörzete)	8 család

Igénybevevők számának alakulása 1996. február 1- november 1-ig.	
Foglalkozásokat látogatta	19 család
BOMI csoportban gondozott gyermek	7 család

A gyógypedagógus a gyermek állapotának, korának ismeretében, bizonyos esetekben javaslatot tett a szülőknek, hogy csak egyéni tanácsadást vagy csak csoportos foglalkozást, illetve mindkét szolgáltatást vegyék igénybe.

Családtámogató műhelyünk legtöbb család által igénybevett szolgáltatásai az egyéni gyógypedagógiai tanácsadás és a csoportos foglalkozásokkal tarkított játszóház. Az egyéni és csoportos foglalkozások más-más területeken tudnak a szülők segítségére lenni.

Az egyéni foglalkozásokon minden alkalommal a szülővel együtt vesz részt a gyermek. Ebben a bensőséges légkörben könnyebben kezdeményeznek a szülők olyan beszélgetéseket, amelyekben családi, nevelési, életvezetési problémájukról szólnak. Ilyen spontán beszélgetésekre, más körülmények között nehezebb alkalmat, megfelelő hangulatot teremteni.

A szülő a foglalkozások alatt figyelemmel kísérheti gyermeke fejlesztését, ötleteket, tanácsokat kaphat az otthoni foglalkozásokra és a játékok, egyéb fejlesztő eszközök használatára. Segédeszközök beszerzési lehetőségeiről, a különböző pénzbeli vagy szociális támogatásokról is tájékoztatást tudunk nyújtani.

A sérült gyermekek szülei gyakran elbizonytalanodnak, nem mernek, nem tudnak vagy nem a-karnak gyermekük elé szabályokat, követelményeket állítani, és ennek következményei gyakran nagyon megterhelőek a családra nézve. Sokszor meglepetést jelent a szülőknek, mi mindent tud gyermekük. Vannak olyan szülők is, akik még hárítják annak elfogadását, hogy gyermekük fogyatékos, és a foglalkozásokon tapasztalják gyermekük fejlettségi szintjét, mit tud és mit nem.

A csoportos foglalkozások, illetve a játszóházi foglalkozások lehetőséget adnak a találkozásra más, hasonló problémákkal küzdő szülővel, ahol a beszélgetések során tapasztalatokat cserélhetnek ki, támogatást nyújthatnak egymásnak. A foglalkozásokon résztvevő szakemberek részéről a fogyatékoság természetes kezelését és olyan elfogadó légkört tapasztalnak, amely felszabadítja őket a stigmatizáltság érzése alól. Megfigyeltük azt is, hogy a csoportos foglalkozásokon egymás gyermekének megfigyelése olykor lendületet ad: „Ha a te gyermeked is tudja, mi is megpróbáljuk.”

E foglalkozások során a gyermekek a szülőkkel együtt végzik a feladatokat, ami lehetőséget ad a szülő – gyermek kapcsolat továbbfejlődésére.

A közös játék a közösen átélt élmények, szembesülés a problémákkal segíti a szülőket, hogy együtt, egymást támogatva viseljék el a nehézségeket.

MELY INTÉZMÉNYEKTŐL ÉRKEZTEK CSALÁDOK	
küldő intézmény vagy szolgáltatás	a családtámogató műhelyt igénylő családok száma
Korai Fejlesztő Központ	6
Dévény Anna manuális terápia	1
integrált bölcsődei csoport	1
Látásvizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság	1
BOMI integrált csoportja	8
BOMI integrált csoportjának csoportos foglalkozásai	2

Szolgáltatásrendszerünk általunk nagyon fontosnak gondolt elemét képezik a pszichológusi támogatást nyújtó foglalkozások.

Egy sérült, fogyatékos gyermek nevelése a családban nagyon sok lelki és fizikai problémát okozhat. Nehéz a helyzet elfogadása, feldolgozása, a mindennapok megélése és a családi élet harmonikus fenntartása.

Hogy mikor képesek ezeket a gondokat, problémákat megosztani, elmondani és így feldolgozni, pszichológussal és szülőtársakkal közösen, ez teljesen egyéntől, személyiségtől függő, ezt erőltetni, siettetni nem szabad.

Az orvosi tanácsadás iránti csekély érdeklődés okát abban látjuk, hogy a családok orvosi, egészségügyi problémái a legjobban megoldottak. Hiszen a gyermekek már konkrét orvosi, gyógypedagógiai diagnózissal érkeztek hozzánk. A szükséges gyógyszereket, kezeléseket a különböző vizsgálatokon, szakrendeléseken speciális terápiák alkalmával megkapják.

A gondozónők, a gyógypedagógusok a foglalkozások, beszélgetések során megnyerték a családok

bizalmát. A kezdetben zárkózott szülők fokozatosan megnyíltak, egyre többet beszélgettek. Sikerként könyveltük el azt, ha egy szülő, aki kezdetben feszült, zárkózott volt, egy idő. után nyitottabb, nyugodtabb lett, elkezdett beszélgetni a többi szülővel, a gondozónőkkel, és egyre többször kért tanácsot, segítséget gyermeke nevelésével kapcsolatban.

Örvendetes volt számunkra egyrészt, hogy a húsz család közül nyolc a főváros más kerületéből keresett meg minket, másrészt hogy a családok rendszeresen látogatták a foglalkozásokat, kialakítva így a törzsvendég-kört. A rendszeresen járó családok jól érezték magukat, megtalálták azt a közösséget, ahová szívesen járnak, beszélgetni tudnak, gyermekükkel együtt játszhattak. Megfigyelhették gyermekük közösségben való tevékenységét és a gyógypedagógussal mindjárt meg is beszélhették tapasztalataikat.

Családtámogató műhelyünk kilenc hónapos működése alatt sikerült jól kialakítani a foglalkozások rendjét, lebonyolításának módját, fejlesztő játékok tekintetében is jól felszereltté váltunk.

AZ IGÉNYEK MEGOSZLÁSA A CSALÁDTÁMOGATÓ MŰHELY SZOLGÁLTATÁSAINAK TEKINTETÉBEN (FEBRUÁR 1-NOVEMBER 1-IG)	
szolgáltatás	igénybevett alkalmak száma
játszóház	36
egyéni gyógypedagógiai tanácsadás	18
játszóház és egyéni gyógypedagógiai tanácsadás	11
gyermekfelügyelet	9
család-házasság terápia	11 család
szülőcsoport beszélgetés	-
orvosi tanácsadás	4 család
játékkölcsönző	4

Műhelyfoglalkozásainkat, a SOROS Alapítvány támogatásának lejárta után is, a tapasztalatok felhasználásával tovább folytatjuk, szeretnénk még több családot megismerni és segíteni őket.